SAYI IV (2018)

A. C. S. PEACOCK & S. N. YILDIZ (Eds.), *Anadolu Selçukluları: Ortaçağ Ortadoğusu'nda Saray ve Toplum*. İstanbul 2017. Yapı Kredi Yayınları, 234 sayfa (1 harita ve 14 fotoğraf ile birlikte). Çev. A. S. Aykut. ISBN: 9789750841279

Gülseri OKUDAN

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı III: Ocak-Aralık 2018) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır. Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni: G. Okudan, *Anadolu Selçukluları: Ortaçağ Ortadoğusu'nda Saray ve Toplum*. Editörler: A. C. S. Peacock & S. N. Yıldız, *Libri* IV (2018) 135-138. DOI: 10.20480/lbr.2018027

Geliş Tarihi: 01.02.2018 | Kabul Tarihi: 25.02.2018
Elektronik Yayın Tarihi: 08.03.2018

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

A. C. S. PEACOCK & S. N. YILDIZ (Eds.), *Anadolu Selçukluları: Ortaçağ Ortadoğusu'nda Saray ve Toplum*. İstanbul 2017. Yapı Kredi Yayınları, 234 sayfa (1 harita ve 14 fotoğraf ile birlikte). Çev. A. S. Aykut. ISBN: 9789750841279

Gülseri OKUDAN*

Farklı araştırmacıların makalelerinin derlenmesiyle oluşan eser, Anadolu'ya Türkmen akınlarının başlaması ve Türklerin bölgede ilk teşkilatlanmaları ile başlayıp, Moğol istilası sonrasında Anadolu Selçuklu Devleti'nin ve diğer toplulukların durumları hakkında bir çerçeve çizmektedir. A. S. Aykut tarafından dilimize çevrilen eserin Özgün adı *The Seljuks of Anatolia Court and Society in the Medieval Middle East* şeklindedir.

Eser; *İçindekiler* (5-6), *Görseller Listesi* (7), *Teşekkür* (8), *İmla, Transliterasyon ve Metin Dışı Açıklamalara Dair* (9), *Katkıda Bulunanlar* (10-11) ve *Giriş* (13-29) kısımları ile başlamaktadır. Giriş (13-29) kısmında XII. yüzyıl Anadolu'su ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin kaynakları hakkında bilgiler verilmiştir. Öte yandan Anadolu Selçuklu sarayı ve toplumu ile Anadolu Selçuklu saraylarının iç düzeni hakkında da ayrıntılı bilgiler okuyucunun bilgisine sunulmuştur.

Eserin birinci bölümü *Hanedan Kimliği ve Büyük Selçuklu Mirası* (31-94) ana başlığı ile başlamıştır. Bölümün ilk alt başlığı olan *Divriği'deki Mengücek Sülalesi: XII. Yüzyılın Sonunda Hanedan Kimliğinin İnşa Tarzları*'nda (32-63) Anadolu Selçuklularının ana kaynağı olan İbn Bibi hakkında bilgiler verilmiş, Mengücek Ailesi'nin kökenlerine, Selçuklular ile olan ilişkilerine, Divriği'de yaptırdıkları mimari eserlere ve bazı kitabeler ile mimari eserlerin resimlerine

* MA., Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Antalya.
okud4n@hotmail.com | 0000-0003-3370-6942

değinilmiştir. Ayrıca hükümdarlık alametleri ve çeşitli kitabeler hakkında bilgiler verilmiştir. Türk hâkimiyet unvanları yanında İran ve Arap dilindeki hâkimiyet unvanları da burada zikredilmiştir. Tutbeg'in Ahlât'ta yaptırdığı mimari eserlereyse özellikle dikkat çekilmiştir. Burada Tutbeg döneminde Selçuklu Devleti'nde yaşanan siyasi olaylar da ele alınmıştır. Tutbeg'in yapılmasını emrettiği mimari eserlerden de detaylı olarak bahsedilmiştir.

Birinci ana bölümün ikinci alt başlığı olan *Doğunun ve Batının Sultanı: Müslüman ve Hristiyan Kaynaklarında Selçuklu Hanedanlığına Dair Kavram ve Unvanlar*'da (64-78) Selçuklu Devleti'nde kullanılan siyasi ve dini unvanlar üzerinde durulmuştur. Selçukluların Doğu Roma coğrafyasındaki hâkimiyetleri ile aldıkları unvanlar, İslam dininin getirdiği unvanlar ve bu unvanların bazılarının açıklamalarının verildiği bu bölümde, Selçukluların Türk devlet geleneğinde bulunan evrensel hükümdarlık mefhumuna yönelik faaliyetleri, cihan hâkimiyeti mefkûresi ve hükümdarların kullandığı unvanlar hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Alt başlık içerisinde Selçukluların Anadolu'da kurdukları siyasi düzen ve hükümdarların burada yöneticilik unvanları da ortaya konmuştur. Ayrıca Selçuklu sultanlarının unvanlarındaki dünya hükümdarlığı ve dünyanın hâkimi sıfatları ile Rum topraklarındaki hâkimiyetlerini gösteren unvanlardan bahsedilmiştir.

Birinci ana bölümün son alt başlığı olan *Sultan İçin Bir Nedim: Ravendi ve Anadolu Selçukluları*'nda (79-94) sultanlara kelime oyunları ile şiirler, kasideler, övgüler yazanların sarayda gördükleri önem ve nedimlik makamına geçişleri hakkında bilgiler verilmiştir. Meşhur tarihçi Ravendi ve eseri *Rahatu's-Sudur* da çalışmaya konu edilmiştir. Ayrıca saraydaki nedimlerin sahip olması gereken vasıflar ve nedim üzerine görüş belirten dönemin yazarlarının düşünceleri de aktarılmıştır. Son olarak Ravendi'nin Alaaddin Keykubat'a eserini sunması anlatılmış ve değerlendirme ile alt başlık tamamlanmıştır.

Eserin ikinci ana bölümü *Saray Halkı* (95-135) başlığı ile başlamaktadır. Eserin bu bölümünde Selçuklu sarayını farklı özellikleri ile görmekteyiz. Zira Selçuklu sultanlarının Rum asıllı eşleri gibi bazı konular hakkında bilgiler verilmiştir. Sarayın önemli bir parçası olan harem içinde yaşayan hatunlar, sultanların kızları ve sarayda çalışan kadınların hayatları, Hristiyan olan kadınların sarayda dinlerini devam ettirmesi gibi hususlar hakkında da malumatlar verilmiştir. Ayrıca Müslüman-Hristiyan karma evliliklerden, Sultanların annelerinin Rum olmasının sultanlarda bıraktığı etkilerden, Rum dilinin sultanlar

için öneminden bahsedilmiştir. Sultanların iki kimlikli olduğu görüşü de burada vurgulanmıştır. Bölüm içerisinde Selçuklu devletinde yazılan vakayinameler ve kitabeler üzerinde de durulmuştur.

Eserin üçüncü ana bölümü *Saray ve Toplumda Sufiler* (137-202) başlığını taşımaktadır. Bölümün ilk alt başlığı ise *Sultanların Yakınında Mecdüddin İshak, İbn-i Arabî ve Selçuklu Sarayı*'dir (139-161). Burada Anadolu Selçuklu Devleti'nin âlimleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Selçuklu Devleti'nin âlimler ve ulema tarafından gördüğü itibar ve Selçuklu devletinde bu kimselerin kurduğu meclisler ile sarayda kendilerine verilen makamlardan da bahsedilmiştir. Ayrıca, Selçuklu Devleti'ndeki taht değişiklikleri ile yaşanan isyan hareketi ve siyasi-ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde Mecdüddin İshak'ın etkisi üzerinde durulmuştur. Selçukluların fetihleri ile kazandıkları şöhret ve bu durumun İslam dünyasındaki yankıları da burada zikredilmiştir. Öte yandan Sultanlara verilen unvanlar ile Selçuklu sultanının Bağdat'taki halifelige gönderdiği elçilik heyeti hakkında da bilgiler verilmiştir. Alt başlık içerisinde özellikle Mecdüddin ve İbn Arabî'nin şahsiyetleri, düşünceleri ve sultanları yönlendirmeleriyle Selçuklu Devleti'ne olan etkileri değerlendirilmiştir. Ana bölümün ikinci alt başlığı ise *Moğol Anadolu'sunda Sufiler ve Selçuklu Sarayı: Celalettin Rumi ve Sultan Veled'in Eserlerinde Siyaset ve Hamilik* (162-177) başlığını taşımaktadır. Burada Moğol istilası altında Anadolu tarihi ve Selçuklular açısından sufilerin önemi ve tarikatların toplum üzerindeki etkisinden söz edilmiştir. Sufilerin şiirleriyle toplumu bir görüşe yönlendirmesi ve kurdukları vakıflar hakkında bilgiler verilmiştir. Özellikle Mevlana'nın Selçuklu seçkinleri ile olan mektuplaşmaları, Moğol istilasının yaşanmasıyla Selçuklu Devleti'nin iç işlerinde yaşananlar ve Sultan Veled'in şiirleri üzerinde durulmuştur.

Diğer alt başlık olan *13.Yüzyıl Rum (Anadolu) ve Ermenistan'ında Fütüvvet: Selçuklu Taşrasında Reform Hareketleri ve Çoklu İttifakların İdaresi*'nde (178-202) Selçuklu Devleti içinde ideal insan kavramının oluşmasında etkili olan düzen hakkında bilgiler verilmiştir. Fütüvvet kavramı üzerinde durulmuş ve bu kavramın Selçuklu Devleti içindeki öneminden bahsedilmiştir. Yine bu konu üzerinden Şeyh Sühreverdi'nin anlayışı aktarılmıştır. Fütüvvet hareketleri esnasında Hristiyanların Türk hâkimiyeti altına girişleri Hristiyanlar ve Müslümanların kültürel alışverişleri de zikredilmiştir. Ana bölümün son alt başlığı ise *Sonuç: Anadolu Selçuklularına Dair Araştırmalar, Geline Seviye*

Üzerine Bazı Yorumlar (203-212) başlığını taşımaktadır. Burada eserde bulunan makalelerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Eser; *Anadolu Selçuklu Sultanlarının Şeceresi* (213), *Terimler Sözlüğü* (214-220), *Seçilmiş Kaynakça* (221-228) ve *Dizin* (229-234) kısımları ile sonlandırılmıştır.

Eser farklı araştırmacıların Anadolu Selçuklu Devleti üzerine değerlendirmelerini barındırmaktadır. Anadolu Selçuklu Devleti idaresinde sufilere, fütüvvet teşkilatı, saray içindeki kurumlar ve görevliler hakkında faydalı bilgiler de çalışmaya dâhil edilmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin manevi kurucuları ve toplumsal hayatı, çevresindeki kavimler ile olan ilişkileri farklı dinlere karşı olan tutumları eserin değindiği diğer konular arasındadır. Eser, Anadolu Selçuklu Devleti üzerine çalışma yapan araştırmacıların mutlaka incelemesi gereken bir çalışmadır ve dilimize çevrilmesi literatürümüze oldukça önemli bir katkıdır.